

Många har skrivit om sitt förhållande till djur och inte minst till katter. För kort sid sedan läste jag några rader i Leonard Woolfs memoarer, som jag tycker är bra: "Om ni verkligen förstår ett djur så att det får fullkomlig tillit till Er och efter sin förmåga förstår Er, uppstår en tillgivenhet som i sin renhet och enkelhet synes mig särskilt tillfredsställande." Det avgörande är kanske att detta förhållande kan, i sin begränsning, bli fulländat. För en gångs skull går det att göra någon lycklig. Vi kunde ge Poussan allt hon kunde vilja ha, hon gjorde oss glada genom sitt behag, sin värme och sin trygghet. Slitningar blir omöjliga — man kan ju inte ens tala. För mig tillkommer att jag inte blir starkt berörd då saken tar slut, jag blir skräckslagen inför tanken på att vara elak mot djuret, men tar dess död med lugn. Då det ibland sägs att relationer till djur ger en känsla av mystik, kan jag däremot inte alls vara med; det är just enkelheten i förhållandet som är skön.

Vår svaghet för djur har vi med de nämnda undantagen — och en ekorrunge under några veckor för ett par år sedan — odlat i mindre individuella former: otaliga besök i zoologiska trädgårdar, matning av änder och mäsar, katter och ekorrar. Det är ett nöje som vi nästan aldrig tröttnat på och som blivit ett stöd för vår trevnad på alla resor. I Australien upptäckte vi som så många andra det fulländade djuret, koalan. Stort som en stor katt men mest likt en björn, helt utan fruktan — om man tar upp det i famnen lägger det sig genast till rätta — med tjock burrig päls och en doft av det enda födoämnet, eucalyptusblad, med trögt graciösa rörelser, med milda sömniga ögon i vilka man anar mera resignerad klokhet än enfald. Koalan kan inte försvara sig mot något djur, hennes fredlighet är total. Husdjur kan hon inte bli på grund av sin specialisering på olika eucalyptusarter under skilda perioder. Hon har varit nära att utrotas men är nu Australiens älsklingsdjur, överallt fridlyst och överallt så helig att en fridlysning tycks onödig. Då människor leker med en koala ser de ännu mera förtjusta och snälla ut än människor i allmänhet gör när de vänslas med djur.

HERBERT TINGSTEN

och tala mig till rätta. Men hans älskvärdhet, hans "svaghet" segrade. Bättre luncher har jag aldrig ätit: några smörgåssaker med öl och ett par supar, biff och rödvin, någon efterrätt av den överlägsna hushållerskans tillverkning, kaffe och konjak. Vid andra sumpen vek världens oro. Tunberg uppgav sina härliga skratt, ögonen blev vänliga och lyckliga; vi pratade om allt möjligt, men mest om kollegerna på de båda arbetsplatserna, en del vänligt, det mesta muntert och nästan snällt iltvilligt — det är ju roligare och tar mera tid. Då vi snabbt efter lunchen skildes — Tunbergs ögon blinkade i längtan till den vanliga sussen — kände jag mig piggare och gladare över att ha varit tillsammans med en ljus människa.

Svi

bara
rådg
brod
kara
fare
dags
tig i
saml
och
ser i
till c
gen
förvi
er a
man
av T
höve
skaff
midd
anså
ocks
se r
den
skoji
med
gott
otrev
utan
mosi
svens
litet
eller
Tunb
till
kräft

Den

rade
viktig
orden
som
fått s
rade
hans
märk
varda
över
en de
gon b
han
härda
han s
net t
framf
sätt a
utan
att ia
na til
de at
och i
då ha
kunde
förber

litet, v
sin fö
sig i
och se
och at
ler m
gylde
ten. N
men i
— för
— ku
mental
Tunb
hjälpse

1.7.1962

Porträtt av en middagsätare

SVEN TUNBERG hade inte bara som rektor, utan också som rådgivare, kamrat och sällskapsbroder en central ställning. Han karakteriserades ofta som anskaffare av donationer och som middagsätare. Förvisso var han duktig i båda dessa hänseenden. Han samlade genom sina vidsträckta och skickligt utnyttjade förbindelser pengar till Högskolan, särskilt till de ändamål som han personligen var intresserad av. Till min förvåning hände det ett par gånger att en fakultetsdebatt om hur man skulle få ett anslag avbröts av Tunberg med orden: "Det behövs vi inte diskutera, jag skall skaffa pengarna." Hans rykte som middagsätare berodde på att han ansågs alltid vara bortbjuden, men också på vad var och en kunde se med egna ögon: att han var den idealiske middagsgästen, glad, skojig, road av att äta och prata, med ett skrätt som satte alla på gott humör. Rund utan att vara otrevligt fet, röd i ansiktet, men utan att överskrida gränsen till mosighet, tycktes han personifiera svensk festlighet när han höll ett litet lustigt tal, utbragte en skål eller berättade en historia. Från Tunberg flyger tanken genast till skärgårdskvällar, bersåer, kräftor och punsch.

Stockholms högskolas rektor, professor Sven Tunberg (bilden), var en av Tingstens bekanta från universitetsåren. I denna artikel — den andra i Dagens Nyheters serie ur Tingstens nya memoarer — blir Tunberg föremål för ett avslöjande, men ändå välvilligt porträtt: "Tunberg hade två egenheter, som ibland var retsamma, men som nu efteråt nästan verkar älskliga: sömnhet och osannfärdighet."

Denna till glänsande talang stegrade gemytlighet var inte det viktigaste. Tunberg var en utomordentligt begåvad man. Han hade som framstående forskare tidigt fått sin professur; rektoratet hindrade honom att vetenskap, och hans senare insatser ansågs inte märkvärdiga. Men även om han i vardagslag inte ansträngde sig över hövan, märktes det snart vid en debatt eller ett samtal av någon betydelse hur snabbt och klart han tänkte. Polemiken och det hårda inslaget var inte hans sak; han syntes ha omformat skarpsinnet till förmedlande klokhet och framförde sin mening på sådant sätt att argumenten gjorde effekt utan att irritera. Det var ett nöje att iaktta hans minspel vid sådana tillfällen; en glimt i ögat visade att han registrerade dumheter och inkonsekvenser för att sedan, då han talade, undvika allt som kunde sära. Trots att han ofta förberedde sina prestationer för

litet, var han representativ genom sin förmåga att omedelbart finna sig i en situation, att med behag och säkerhet säga det nödvändiga och att härvid finna en rolig eller manande vändning, som förgyllde den ofrånkomliga plattheten. Någon gång slog han över, men inte mycket: hans patriotism — för landet och för Högskolan — kunde få ett stänk av sentimentaliteten i enklare högdöstal. Tunberg var också en snäll, hjälpsam och frikostig man. Jag

har hört många berättelser om hur han tog sig an studenter och ägnade tid åt deras bekymmer. Något mindre byråkratiskt, pedantiskt och mäsrande än hans uppträdande mot de i vissa hänseenden underställda kollegerna kunde man inte finna. Då jag några gånger bad att få inställa föreläsningar av personliga skäl — särskilt min hustrus sjukdom 1939 — sade han ja i så vänliga och tröstande ord att jag kände mig gladare efter samtalen.

Utän tvivel var Tunberg litet väl "rund" även i den meningen att hans avsky för bråk och motsättningar hindrade honom att säga ifrån, att ta fast ståndpunkt, att kanske till och med i sitt hjärta ha mera bestämda meningar i besvärliga lägen. Att han under kriget blev informationsstyrelsens chef och att han i denna egenskap skarpt kritiserades sammanhänge med denna stundom till hållningslöshet drivna smidighet. Såsom medlem i Folkberedskapens råd hade jag mycket att göra med informationschefen Tunberg och var många gånger förbittrad över hans svaghet, vankelmot och känslighet för mäktiga

opinioner. Att han var klar antinazist — utan att känna tillbörlig avsky — är jag övertygad om, liksom att han aldrig skulle ha förnedrat sig för att bevara eller erhålla en position; det framgick av personliga uttalanden. Från fakulteten vill jag nämna en episod. Det var tal om den av nazismen stimulerade antisemitismen i Sverige. Tunberg sade ungefär så här: "Om jag får ge er ett råd, mina herrar, så klipp till när ni i oli-

Av
Herbert Tingsten

ka sammanhang, på seminarier eller bjudningar, hör tarvligheter av detta slag. Om vi hör på utan att reagera, blir vi medskyldiga. Säg helt enkelt att ni inte tolererar sådana uttalanden."

Tunberg hade två egenheter, som ibland var retsamma, men som nu efteråt nästan verkar älskliga: sömnhet och osannfärdighet. Han var ryktbar för sin tendens att somna vid alla möjliga och omöjliga tillfällen. Att han ofta sov

vid sammanträden är självfallet; jag har sett honom sova som ordförande i en församling på femtio personer. Som sovare hade han utbildat ett artisteri, som ibland gjorde det svårt att säga om han sov eller var vaken. Övergången från halv- till helslutna ögon var nästan omärklig; sönnen var ett barn, utan nämnvärda förändringar i min och hållning, utan avslöjande ljud; uppvaknandet skedde långsamt och försiktigt, med rekognoscerande ögonkast åt höger och vänster innan ögonen helt slogs upp; förmågan att snabbt sätta sig in i vad som hänt under tuppluren var storartad. En gång satt jag mellan Eli Heckscher och Tunberg på en disputation, och båda sov, Tunberg på sitt konstnärssätt, Heckscher som amatör, med slapp hållning, öppen mun och inte utan varsel om snarkningar. Så vaknade Tunberg efter den vanliga spejningen och knuffade mig i sidan: "Ser du hur Heckscher sover?" viskade han.

Osanningarna och halvsanningarna kunde vara mera förgärligväckande. De blev på en gång möjliga och tjänliga genom de mellanställningar Tunberg intog. Vid Högskolan kunde han i varje miljö — styrelse, lärarråd, fakultet, statens och stadens myndig-

heter — röra sig med en viss frihet i omtalandet av vad som tänktes och sadades i de andra miljöerna; i informationsstyrelsen var situationen (med regering, styrelse, Folkberedskap) liknande. Vid en rad tillfällen blev jag förbluffad över Tunbergs osanningar; jag brukade säga att han var den ende som stod helt objektiv till sanning och lögn och blott såg till nyttan. Ett kostligt exempel var då Henrik Cornell, Myrdal och jag sammansvurit oss för att få lärarbefattningen i religionshistoria upphöjd till professur; för detta ändamål behövdes endast att Stockholms stad gav samma tillägg som till en rad redan existerande professorer. Vid förslaget framförande i fakulteten förklarade Tunberg att det tyvärr var omöjligt att göra något; stadens myndigheter hade avvisat redan gjorda propåer med motiveringen att religionshistorien inte var av något kommunalt intresse. Vi hade emellertid lärt känna Tunbergs grepp och tog omedelbart efter sammanträdet en bil till Stadshuset för att tala med Oscar Larsson. Denne sade att han gärna ville driva igenom anslaget och varit förvånad över att Tunberg inte kommit med någon begäran. Vi tog bil tillbaka till Högskolan och kunde alltså en halvtimme efter sammanträdet meddela Tunberg att saken var klar. Efter att ha avvecklat rodnad och ett irriterat ögonkast tackade Tunberg oss varmt. Jag tror inte han kände något agg över att ha blivit genomskadad.

Tunbergs osanningar var, det vill jag energiskt understryka, inte utslag av någon djupare oredlighet. Han skulle säkerligen inte ha ljugit för att vinna en fördel för sig själv eller för att skada någon annan. Förhållandet till sanning och osanning ingick i hans allmänna smidighet, skicklighet, tendens att välja det minsta motståndets linje. Han ansåg att lögnen i de fall han använde den var ett lätt, effektivt, för honom och andra behagligt medel att nå ett mål, om vars värde — från landets eller Högskolans synpunkt — han var övertygad. Varför inte en liten osanning i professorsfrågan i stället för att väcka obehag genom att uttrycka kritik av den tilltänkte professorn? Varför inte en lögn i Folkberedskapen i stället för en massa strid och trasel? I några fall var jag ursinnig över Tunbergs uppträdande, och jag talade om för honom hur upprörd jag var, men jag fortsatte att känna tillgivenhet och, kan jag säga, ett allmänt förtroende för honom.

Åtskilliga gånger bjöd Tunberg under våra stridigheter hem mig ensam på lunch. Flera gånger antog jag att han ville förklara sig